

اثربخشی مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محسن نیک جو

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران.
mohsennikjoo63@yahoo.com

دکتر فرزین خوش کار

مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول).
f.khoshkar@hnhk.ac.ir

دکتر داود گرجی زاده

مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران.
davoud.gorjizadeh@gmail.com

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی تاثیر مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. محدوده مورد مطالعه برای این تحقیق شامل هشت سال، یعنی از سالهای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ است. روش آزمون فرضیات در مطالعه حاضر روش رگرسیون پانل دیتا با الگوی اثرات ثابت می باشد که با بهره گیری از نرم افزار Eviews انجام شده است. پهنونه آماری تحقیق شامل ۱۵۹ شرکت بوده و روش تجزیه و تحلیل داده ها از طریق آزمون همبستگی و رگرسیون چندگانه انجام شده است. در این تحقیق مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی به عنوان متغیرهای مستقل؛ کیفیت گزارشگری مالی به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای اهرم مالی، اندازه شرکت، نسبت اقلام تعهدی، فرصتهای رشد، تقسیم سود، هزینه نمایندگی و جریان نقدی عملیاتی نیز به عنوان متغیرهای کنترل در نظر گرفته شده اند. نتایج تحقیق نشان داد مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان داد اندازه شرکت، فرصتهای رشد و تقسیم سود بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارند و متغیرهای اهرم مالی، هزینه نمایندگی و نسبت اقلام تعهدی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارند. جریان نقدی عملیاتی نیز تأثیری بر کیفیت گزارشگری مالی ندارد.

واژگان کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، مدیریت ریسک، عملکرد حسابرسی داخلی.

مقدمه

گزارشگری مالی و کیفیت آن یکی از دغدغه‌های سرمایه‌گذاران و سهامداران بوده است در این زمینه یکی از عواملی که می تواند در بهبود فرآیند گزارشگری مالی مفید واقع شود؛ مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی است. گزارش های مالی همواره باید برای کمک به کاربران در تصمیم گیری، اطلاعات قابل اعتمادی را ارائه نمایند. گزارش مالی بایستی در بردارنده اطلاعات مربوط، قابل اعتماد، قابل مقایسه و قابل فهم باشد.

قابل اعتماد بودن مربوط به کیفیت اطلاعات است و این اطمینان را ایجاد می کند که اطلاعات منطقی عاری از خطا و تعصب است و صادقانه هر آنچه را که انتظار می رود بیان کند؛ بازگو می نماید. اما جانسون (۲۰۰۵) استدلالش این است که یک گزارش سالانه هرگز نمی تواند کاملاً عاری از تعصب باشد؛ زیرا وضعیت اقتصادی و ریسک های صاحبکار ارائه شده در گزارشهای سالانه به صورت مداوم تحت شرایطی که حاکی از عدم اطمینان است ارائه می گردد. برآوردها و

فرضیات زیادی در گزارش وارد می گردند. اگرچه فقدان کامل تعصب قابل دستیابی نیست، اما برای اینکه این اطلاعات بتواند در تصمیم گیریها مفید واقع گردد، داشتن حسابرسی داخلی کارآمد ضروری است. به منظور نظارت بر فرایند و کیفیت گزارشگری مالی، عملکرد حسابرسی داخلی و مستقل، ارزیابی نظام کنترلهای داخلی، مدیریت ریسک و... تشکیل می شود. تحقیق های مختلف نشان می دهد مدیریت اثربخش ریسک در کنار حسابرسی داخلی کارآمد، موجب افزایش سطح کیفیت حسابرسی، کمک به مدیریت در بهبود امر راهبری سازمان با توصیه های مفید و افزایش سطح مسئولیت پاسخگویی در برابر ذینفعان می شود.

هدف اصلی این تحقیق بررسی اثربخشی مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. امید است نتایج تحقیق بتواند به دانش افزایی تحقیقات بازار سرمایه بیانجامد و پیشنهادات کاربردی ارزنده ای برای مدیران و فعالان بازار سرمایه در بر داشته باشد. با بررسی وضعیت صورتهای مالی شرکتهای مالی می توان دریافت در برخی از شرکتهای بورسی، واحد حسابرسی داخلی کارایی لازم را نداشته و این امر موجب تجدید ارائه صورتهای مالی و کاهش کیفیت گزارشگری مالی شرکت شده است. در حالی که اگر واحد حسابرسی داخلی کارایی و دقت لازم در حسابرسی گزارشات مالی انجام دهد، اطلاعات به موقع و بدون ایراد و اشتباه منتشر می شود و شامل تجدید ارائه نخواهد شد. براساس تحقیق لم و همکاران (۲۰۱۶)، کریشنان (۲۰۱۷) و مون و همکاران (۲۰۱۸)؛ اگر حسابرسی داخلی شرکتهای کارایی لازم را داشته باشند این امر موجب ارتقای کیفیت گزارشگری مالی شده و در نهایت شرکتهای کمتر با تجدید ارائه صورتهای مالی روبرو می شوند. تجدید ارائه صورتهای مالی پیامدهای منفی برای شرکتهای دارد که ناشی از کاهش کیفیت گزارشگری مالی است.

همچنین مسئله دیگری که در تحقیقات قبلی بازار سرمایه ایران مغفول مانده این است که در شرایطی که نوسانات ریسک در بازار سرمایه در حد بالایی است، کیفیت گزارشگری مالی می تواند تحت تأثیر این ریسکهای بازار، کاهش یابد. اولسون و جیمز (۲۰۱۷) و ریکاردو و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیق خود نشان داده اند افزایش ریسک در بازار سرمایه موجب افزایش هزینه نمایندگی و اختلاف بین مدیران و سرمایه گذاران در تصمیمات سرمایه گذاری می شود. این امر می تواند به مدیریت سود در صورتهای مالی بیانجامد و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش دهد. بنابراین پرداختن به مسئله تأثیر مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی می تواند به روشن شدن این مسئله کمک شایانی نماید.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مدیریت ریسک

مدیریت اثربخش ریسک، فرایندی است که هیأت مدیره، مدیریت و سایر کارکنان یک واحد اقتصادی انجام می دهند؛ در فرایند سیاست گذاری و در کل بنگاه به کار بسته می شود؛ برای شناسایی رویدادهای بالقوه ای طراحی شده است که ممکن است بر واحد اقتصادی تأثیر بگذارند و ریسک را با توجه به نیاز واحد اقتصادی مدیریت می کند تا اطمینان معقول درباره دستیابی به اهداف واحد اقتصادی به دست آید. به طور معمول در شرکتهای از مدیریت ریسک برای کاهش آثار مربوط به پیدایش شرایط نامساعد و در نتیجه کاهش تأثیر رفتاری این شرایط بر عملکرد و کارکرد شرکتهای استفاده می شود. هدف از مدیریت اثربخش ریسک، مدیریت نااطمینانی است و شامل فعالیت های شناسایی، ارزیابی، پایش و کاهش تأثیر ریسک ها بر یک کسب و کار می شود (دالیوال و همکاران، ۲۰۲۰).

حسابرسی داخلی

حسابرسی داخلی در شرکت؛ فعالیت مستقل، بی طرف، اطمینان بخش و مشاوره ای است که برای ایجاد ارزش افزوده و بهبود عملکرد سازمان طراحی و اجرا می شود. حسابرس داخلی به سازمان در تحقق اهداف از طریق برقراری رویکرد منظم و سیستماتیک برای ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی و بهبود اثربخشی فرآیندهای مدیریت ریسک، کنترل و نظام راهبری کمک می کند (چانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

کیفیت گزارشگری مالی

کیفیت گزارشگری مالی را می توان اندازه دقت گزارشگری مالی در انعکاس اطلاعات مربوط به عملیات و جریان های نقدی واحد انتفاعی تعریف کرد. در ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی دو رویکرد وجود دارد؛ رویکرد نیازهای استفاده کنندگان و رویکرد حمایت از سرمایه گذاران. در رویکرد نیازهای استفاده کنندگان کیفیت گزارشگری مالی بر مبنای سود مندی اطلاعات مالی مربوط بودن و اتکاپذیر بودن تعیین و تعریف می شود؛ اما رویکرد حمایت از سرمایه گذاران و سهامداران، کیفیت گزارشگری مالی به طور عمده بر حسب افشای کامل و منصفانه برای سهامداران تعریف می شود. در این زمینه کیفیت گزارشگری مالی عبارت است از اطلاعات مالی کامل و شفاف که مانع گمراهی یا ایجاد ابهام برای استفاده کنندگان می شود (بورتون و همکاران، ۲۰۱۷).

پیشینه داخلی پژوهش

پورزمانی و کریمی (۱۴۰۰) در تحقیقی به بررسی رابطه عملکرد شرکتها با مدیریت جامع ریسک در صنایع خودرو و دارو پرداخته اند. نتایج آزمون نشان دهنده وجود یک رابطه مثبت معنادار بین عملکرد شرکتها با مدیریت جامع ریسک می باشد. این رابطه به ویژه در شرکت هایی معنادارتر بوده که محصولات آنها کالاهای اساسی مصرف کنندگان نبوده و همچنین قیمت گذاری و میزان عرضه آن دستوری و تحمیلی از سوی دولت نیست. همچنین این شرکتها در ابداعات و هزینه های تحقیق و توسعه، سرمایه گذاری انجام داده و سطح بالاتری از سرمایه فکری انسانها را در اختیار دارند. در نهایت نتیجه پژوهش نشان می دهد صنایعی که همگام با رشد سریع دانش به فعالیت می پردازند دارای رفتارهای عملکردی و کارکردی می باشد.

نخعی و حیدری نسب (۱۴۰۰) در تحقیقی به بررسی تاثیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. بنابراین تحقیق از لحاظ طبقه بندی بر مبنای هدف از نوع کاربردی و بر اساس ماهیت و روش، از نوع همبستگی علی پس از وقوع است. در پژوهش حاضر به توصیف و تحلیل داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار استتا و اکسل پرداخته شده است. جامعه پژوهش حاضر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که کل طبقات شرکت های بورس ۳۷ طبقه و تعداد نمونه مورد بررسی ۱۳۵ شرکت فعال در بورس می باشد. قلمرو زمانی تحقیق شامل شرکت هایی که از سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ در بورس اوراق بهادار تهران حضور داشته اند می باشد. مهم ترین یافته های تحقیق نشان داد که، عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر مستقیم و معنادار دارد. اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد. استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر مستقیم و معنادار دارد.

حاجیها و رفیعی (۱۴۰۰) در تحقیقی به بررسی نقش کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر به هنگام بودن گزارش حسابرس مستقل پرداخته اند. این تحقیق با استفاده از داده های ۱۳۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که گزارش های حسابرسی داخلی تهیه کرده و به کمیته حسابرسی یا هیئت مدیره ارائه می کردند، انجام شده است. در

این تحقیق با استفاده از روش - پیمایشی و با ابزار پرسشنامه، داده های لازم گردآوری شده و برای آزمون فرضیات پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون لجستیک استفاده شده است. برای سنجش کیفیت عملکرد واحد حسابرسی داخلی در شرکت معیارهای بیطرفی، قدمت و اندازه واحد حسابرسی داخلی مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می دهد که بیطرفی و قدمت با تاخیر حسابرسی مستقل رابطه معکوس دارند ولی متغیر اندازه واحد حسابرسی داخلی با این متغیر رابطه معنی داری ندارد.

موسوی شیری و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی به بررسی تأثیر چرخش حسابرسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران می پردازد. داده های مورد استفاده در این پژوهش برای یک دوره شش ساله ۱۳۹۶-۱۳۹۰ از منابع گزارش های هیئت مدیره شرکت ها، صورت های مالی حسابرسی شده و همچنین از طریق مصاحبه با مدیران ارشد واحد حسابرسی داخلی، ۱۴۲ شرکت نمونه استخراج شده است. به منظور آزمون فرضیه ها از رگرسیون چند متغیره با به کارگیری داده های ترکیبی و روش دو مرحله ای هکمن استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین چرخش سیستماتیک حسابرسان به سمت جایگاه مدیریتی و نیز چرخش کارمندان واحد حسابرسی داخلی در درون واحد حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی وجود ندارد؛ و نظارت کمیته حسابرسی و نیز تخصص مالی حسابرسان داخلی نیز بر این ارتباط بی تأثیر است.

فرجی و پاک مرام (۱۳۹۷) در تحقیقی به تأثیر حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی با دخالت متغیر میانجی گیری استقلال حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. در این پژوهش، ۱۰۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۹۶-۱۳۹۰ که به روش حذف سیستماتیک انتخاب شده، مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء پژوهش های کاربردی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است و از نظر روش پژوهش، در زمره پژوهش های توصیفی جای می گیرد. برای داده های پانلی، برای تخمین مدل پژوهش با استفاده از نرم افزار Eviews-8 از مدل های اثرات ثابت و اثرات تصادفی، استفاده شده است. نتایج تحقیق با استفاده از مدل اثرات تصادفی نشان می دهد که حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی تأثیر دارد. همچنین، حسابرسی داخلی با حضور یا بدون حضور متغیر میانجی گیری بر گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معنی داری دارد.

بیگلر و عزیزی (۱۳۹۶) در تحقیقی به بررسی تأثیر واحد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. در گام نخست؛ تعداد ۱۴۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک قلمروی زمانی ۵ ساله از ابتدای سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۶ از طریق نمونه گیری سیستماتیک انتخاب و به استخراج داده های لازم و آزمون فرضیه های تدوین شده پرداخته شد. پس از گذر از مراحل یاد شده؛ این نتیجه حاصل شد که وجود واحد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی؛ بر کیفیت گزارشگری مالی، تأثیر مثبت و معناداری دارند.

پیشینه خارجی پژوهش

ریکاردو و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی به بررسی تأثیر مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در بورس بخارست پرداخته اند. دوره زمانی تحقیق سالهای ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ بوده و نمونه آماری شامل ۲۹۴ شرکت است. نتایج تحقیق نشان داد مدیریت ریسک و عملکرد حسابرسی داخلی تأثیر مستقیم و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت دارند.

پراویت (۲۰۲۱) در تحقیقی به بررسی اثر مدیریت ریسک بر عملکرد شرکت پرداخته اند. جامعه آماری این پژوهش ۳۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پراک می باشد. ان ها داده های مورد نیاز خود را از صورت های مالی و

یادداشت های ۶ ساله ی شرکت های ذیربط سال های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ استخراج کرده اند و از روش رگرسیون خطی برای بررسی داده استفاده نموده اند. یافته های پژوهش نشان می دهد که رابطه ی مثبتی بین مدیریت ریسک کل و عملکرد شرکت وجود دارد. همچنین بیان می دارند رابطه ی مثبتی بین مدیریت ریسک کل و عملکرد شرکت در شرکت هایی که در سطح بالاتری از سرمایه های فکری سرمایه گذاری کرده اند وجود دارد. به طوری که هزینه های معاملاتی کاهش یافته و اعتبار شرکت برای سرمایه گذاری سرمایه گذاران افزایش می یابد و در نتیجه سبب افزایش و بهبود عملکرد شرکت می شود.

اساره و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیقی به بررسی رابطه بین ویژگی های واحد حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی با مطالعه بر ۳۳۴۰ شرکت-سال در فاصله زمانی سال های ۲۰۱۵-۲۰۰۵ در بورس تایوان پرداخته اند. نتایج نشان داد که با افزایش اندازه واحد حسابرسی داخلی، نقاط ضعف کنترل داخلی کاهش می یابد، همچنین آنها به وجود رابطه مثبت بین تخصص مالی واحد حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی دست یافتند.

آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیقی به بررسی عوامل تعیین کننده کیفیت گزارشگری مالی در سازمانهای دولتی کشور اتیوپی پرداختند. نتایج این تحقیق رابطه مستقیم بین درک مدیریت از حسابرسی داخلی، حمایت مدیریت، استقلال سازمانی حسابرسان داخلی، شایستگی کارکنان حسابرسی داخلی و وجود منشور حسابرسی داخلی را با کیفیت گزارشگری مالی در سازمان های دولتی آشکار نمود.

کریشناموثی و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی تاثیر حسابرسی داخلی بر تقویت کنترل های داخلی و کیفیت گزارشگری مالی پرداخته اند. آنان بیان می دارند که مدیریت واحد حسابرسی داخلی، توانایی های حرفه ای و بی طرفی حسابرسان داخلی بر قابلیت های سیستم کنترل داخلی در امر ارتقا کیفیت گزارشگری مالی شرکت تاثیر قابل ملاحظه ای دارد و کیفیت گزارشگری مالی به شدت متاثر از سیستم کنترل داخلی و عملکرد واحد حسابرسی داخلی می باشد.

روش شناسی پژوهش

حوزه این پژوهش در بازار سرمایه است و از لحاظ روش شناسی با توجه به عنوان پژوهش، از نوع علی پس رویدادی میباشد این نوع تحقیقات برای کسب اطلاع از رابطه بین متغیرها انجام میپذیرد. در این نوع پژوهشها پژوهشگر میخواهد بداند که آیا بین دو گروه از اطلاعات رابطه و همبستگی وجود دارد یا خیر و در صورت وجود ارتباط به دنبال بررسی میزان و چگونگی (مثبت یا منفی) تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. لذا پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی است. گردآوری ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش به صورت کتابخانه ای با مراجعه به کتب و مجموعه مقالات صورت پذیرفت و به منظور جمع آوری داده های لازم جهت محاسبه متغیرها از صورتهای مالی و یادداشت های مندرج در سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران و لوح فشرده ره آورد نوین استفاده گردید. بعد از جمع آوری داده های لازم محاسبات متغیرها در نرم افزار اکسل صورت گرفت و سپس جهت آزمون فرضیه های پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزارهای EViews استفاده شد.

جامعه آماری و روش انتخاب نمونه

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی ۵ سال میباشد. در این پژوهش برای اینکه نمونه آماری یک نماینده مناسب از جامعه آماری موردنظر باشد، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. به تعداد ۱۵۹ شرکت بصورت نمونه انتخاب گردید و تعداد مشاهدات به ۷۹۵ سال شرکت مشخص گردید،

بعبارتی برای این منظور ۵ معیار زیر در نظر گرفته شده و در صورتیکه شرکتی کلیه معیارها را احراز کرده باشد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده و مابقی حذف میشوند.

- ۱- شرکت قبل از سال ۱۳۹۶ در بورس پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۴۰۰ در بورس فعال باشد.
- ۲- به دلیل ماهیت خاص فعالیت شرکتهای هلدینگ، بیمه، لیزینگ، بانکها، مؤسسات مالی و سرمایه گذاری و تفاوت قابل ملاحظه آنها با شرکتهای تولیدی و بازرگانی، شرکت انتخابی جز شرکتهای یاد شده نباشد.
- ۳- سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد و طی بازه زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداشته باشد.
- ۴- در طی دوره زمانی پژوهش به طور فعال در بورس حضور داشته باشد (نماد معاملاتی آنها طی یک سال، بیش از ۶ ماه متوقف نشده باشد).
- ۵- اطلاعات مالی شرکتهای در دسترس باشد.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی اول

مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است.

فرضیه اصلی دوم

عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است.

مدل آماری جهت آزمون فرضیات بصورت زیر می باشد:

مدل رگرسیونی آزمون فرضیات به پیروی از تحقیق ریکاردو و همکاران (۲۰۲۱) نیز بصورت زیر می باشد:

Reporting quality i, t

$$= \alpha_0 + \beta_1 \text{Internal Audit } i, t + \beta_2 \text{Risk Management } i, t + \beta_3 \text{Size } i, t \\ + \beta_4 \text{grow } i, t + \beta_5 \text{Dividendi } i, t + \beta_6 \text{Leverage } + \beta_7 \text{ACC } i, t + \beta_8 \text{OCF } i, t \\ + \beta_9 \text{AGC } i, t + \varepsilon_i, t$$

Reporting quality: کیفیت گزارشگری مالی،

Internal Audit: عملکرد حسابرسی داخلی،

RISK MANAGEMENT: مدیریت ریسک،

size: اندازه شرکت،

Leverage: اهرم مالی،

OCF = جریان نقدی عملیاتی،

grow = فرصتهای رشد،

ACC = نسبت اقلام تعهدی،

Dividend = نسبت تقسیم سود،

AGE = هزینه نمایندگی.

متغیرها

متغیرهای وابسته

متغیر وابسته را به عنوان متغیری تعریف کرده اند که پژوهشگر اختیاری بر آن ندارد و توانایی دست کاری آن را ندارد و در واقع تحت تأثیر تغییرات دیگر متغیرها و به ویژه متغیر مستقل است.

کیفیت گزارشگری مالی

کیفیت گزارشگری مالی را می توان اندازه دقت گزارشگری مالی در انعکاس اطلاعات مربوط به عملیات و جریان های نقدی واحد انتفاعی تعریف کرد. در ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی دو رویکرد وجود دارد؛ رویکرد نیازهای استفاده کنندگان و رویکرد حمایت از سرمایه گذاران. در رویکرد نیازهای استفاده کنندگان کیفیت گزارشگری مالی بر مبنای سود مندی اطلاعات مالی مربوط بودن و اتکاپذیر بودن تعیین و تعریف می شود؛ اما رویکرد حمایت از سرمایه گذاران و سهامداران، کیفیت گزارشگری مالی به طور عمده بر حسب افشای کامل و منصفانه برای سهامداران تعریف می شود. در این زمینه کیفیت گزارشگری مالی عبارت است از اطلاعات مالی کامل و شفاف که مانع گمراهی یا ایجاد ابهام برای استفاده کنندگان می شود.

در این پژوهش معکوس ارقام تعهدی اختیاری به عنوان جانشین متغیر کیفیت گزارشگری مالی مورد استفاده قرار می گیرد. ارقام تعهدی اختیاری اقلامی است که مدیریت بر آنها کنترل دارد و می تواند آنها را به تاخیر اندازد و یا حذف کند و یا ثبت و شناسایی آنها را تسریع کند. از آن جایی که ارقام تعهدی اختیاری در اختیار و قابل اعمال نظر توسط مدیریت است، از تعهدی های اختیاری به عنوان شاخصی در کشف مدیریت سود استفاده می شود. در فرایند گزارشگری مالی بنگاه های اقتصادی، مدیران می توانند با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری، مدیریت سود را اعمال کنند و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش دهند. در این پژوهش از شاخص کیفیت گزارشگری مالی که توسط سازمان بورس برای هر شرکت در هر سال منتشر می شود استفاده خواهد شد.

متغیرهای مستقل

الف - مدیریت ریسک

مدیریت اثربخش ریسک، فرایندی است که هیأت مدیره، مدیریت و سایر کارکنان یک واحد اقتصادی انجام می دهند؛ در فرایند سیاست گذاری و در کل بنگاه به کار بسته می شود؛ برای شناسایی رویدادهای بالقوه ای طراحی شده است که ممکن است بر واحد اقتصادی تأثیر بگذارند و ریسک را با توجه به نیاز واحد اقتصادی مدیریت می کند تا اطمینان معقول درباره دستیابی به اهداف واحد اقتصادی به دست آید. به طور معمول در شرکتها از مدیریت ریسک برای کاهش آثار مربوط به پیدایش شرایط نامساعد و در نتیجه کاهش تأثیر رفتاری این شرایط بر عملکرد و کارکرد شرکتها استفاده می شود. هدف از مدیریت اثربخش ریسک، مدیریت نااطمینانی است و شامل فعالیت های شناسایی، ارزیابی، پایش و کاهش تأثیر ریسک ها بر یک کسب و کار می شود.

برای اندازه گیری مدیریت ریسک از نسبت انحراف استاندارد فروش خالص سالانه بر انحراف استاندارد نرخ بازده داراییها استفاده می شود:

$$ERM_{i,t} = (SD(NS)) / (SD(ROA))$$

که در آن:

ERM = مدیریت ریسک،

$SD(NS)$ = انحراف استاندارد فروش خالص سالانه،

SD (ROA) = انحراف استاندارد نرخ بازده داراییها.

ب- عملکرد حسابرسی داخلی

حسابرسی داخلی در شرکت؛ فعالیت مستقل، بی طرف، اطمینان بخش و مشاوره ای است که برای ایجاد ارزش افزوده و بهبود عملکرد سازمان طراحی و اجرا می شود. حسابرس داخلی به سازمان در تحقق اهداف از طریق برقراری رویکرد منظم و سیستماتیک برای ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی و بهبود اثربخشی فرآیندهای مدیریت ریسک، کنترل و نظام راهبری کمک می کند. نحوه محاسبه عملکرد حسابرسی داخلی از طریق محاسبه میزان سابقه فعالیت واحد حسابرسی داخلی شرکت بر حسب سال است که از تفاوت سال جاری و سال تاسیس واحد حسابرسی داخلی به دست می آید.

متغیرهای کنترلی

اهرم مالی، اندازه شرکت، فرصت رشد، نسبت جریان نقدی عملیاتی، نسبت اقلام تعهدی، نسبت تقسیم سود و هزینه های نمایندگی.

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

خلاصه وضعیت آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل پس از غربالگری و حذف داده‌های پرت^۱ در نگاره ۴-۱ ارائه شده است.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	چولگی	کشیدگی
کیفیت گزارشگری مالی	۷۹۵	۶۹	۲/۰۹۷۳	۲	۹۷	۹/۴۹۶۰	۱۷/۶۴۵۶
مدیریت ریسک	۷۹۵	۰/۰۲۶۵	۰/۱۴۱۱	-۰/۱۱۸۷	۰/۱۴۶۷	۳/۶۶۶	۴/۵۵۳۱
عملکرد حسابرس داخلی	۷۹۵	۰/۴۲۶۵	۰/۲۴۱۱	۸	۱۴	۱/۶۶۶	۲/۵۵۳۱
نسبت اقلام تعهدی	۷۹۵	۰/۵۳۶۹	۰/۱۹۸۴	۰/۳۲۶	۰/۸۶۴	۱/۰۳۶۱۱	۳/۱۶۲۱
اندازه شرکت	۷۹۵	۱۲/۱۲۱۸	۲/۰۵۳۶	۹/۵۱۰۷	۱۷/۲۹۶۵	۱/۰۰۲	۴/۲۱۱
اهرم مالی	۷۹۵	۰/۲۹۵۶	۰/۰۴۱۹	۰/۰۹۳۱	۰/۴۸۷۹	۲/۵۹۳	۷/۱۷۷
نسبت جریان نقدی عملیاتی	۷۹۵	۰/۳۰۰۹	۰/۱۸۶۹	۰/۰۸۶۸	۰/۶۶۱۴	۴/۳۷۶	۳/۲۱۹
هزینه نمایندگی	۷۹۵	۰/۱۸۹۲	۱/۱۰۱۹	۰/۰۲۴۷	۰/۳۹۱۰	۴/۱۷۷۲	۶/۳۵۸۳
نسبت تقسیم سود	۷۹۵	۰/۵۹۱۵	۰/۵۸۳۲	۰	۰/۸۹۱۴	۳/۲۸۴۵	۴/۱۱۰۴
فرصت‌های رشد	۷۹۵	۳/۲۷۷۴	۱/۱۷۴۵	۱/۲۱۶۵	۴/۱۰۹۸	۴/۲۰۹۴	۹/۱۸۸۷

آزمون نرمال بودن توزیع متغیر وابسته تحقیق

^۱ داده‌های پرت (outliers) مشاهداتی هستند که در فاصله دورتری از سایر داده‌ها قرار گرفته و مقادیر آن‌ها نسبت به مقادیر دیگر در بین مجموعه داده‌ها بزرگ‌تر یا کوچک‌تر است. داده‌های پرت می‌تواند بر تحلیل‌های آماری اثرات نامطلوبی از قبیل افزایش واریانس خطا، کاهش توان آزمون، بر هم زدن توزیع نرمال داده‌ها و برآورد اریب پارامترها بگذارد و لازم است محقق پس از شناسایی آن‌ها در جهت حذف آن‌ها تصمیم‌گیری نماید.

در این مطالعه این موضوع از طریق آماره کولموگروف-اسمیرنف^۱ (K-S) مورد بررسی قرار می‌گیرد. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{cases} H_0 : Normal Distributon \\ H_1 : Not Normal Distribution \end{cases}$$

اگر سطح اهمیت آماره این آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد (Prob>.05) فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع متغیر پذیرفته می‌شود. در نگاره ۴-۲ نتایج آزمون K-S برای متغیر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های نمونه ارائه شده است.

جدول (۲): نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق

متغیر	تعداد (N)	آماره (K-S)	سطح اهمیت (Sig)
کیفیت گزارشگری مالی	۷۹۵	۳/۸۲۱۳	۰/۰۰۰

با توجه به این که برای متغیر کیفیت گزارشگری مالی، سطح اهمیت آماره K-S کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و بیان‌گر این است که متغیر کیفیت گزارشگری مالی از توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشد.

نرمال بودن متغیر وابسته، شرط لازم برای مدل‌های رگرسیون است، بنابراین لازم است قبل از آزمون فرضیه‌ها این متغیر نرمال سازی شود. در این پژوهش برای نرمال سازی داده‌ها از تابع لگاریتم استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون K-S بعد از فرآیند نرمال سازی داده‌ها به شرح نگاره ۴-۳ می‌باشد.

جدول (۳): نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق بعد از فرآیند نرمال سازی

متغیر	تعداد (N)	آماره (K-S)	سطح اهمیت (Sig)
کیفیت گزارشگری مالی	۷۹۵	۱/۵۹۴	۰/۳۲۱

با توجه به نگاره ۳، از آن جایی که بعد از نرمال سازی داده‌ها سطح اهمیت (Sig.) آماره کولموگروف-اسمیرنف برای متغیر وابسته بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۳۲۱)، بنابراین فرضیه H_0 در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید شده و بیان‌گر این است که متغیر کیفیت گزارشگری مالی بعد از فرآیند نرمال سازی، دارای توزیع نرمال می‌باشد.

بررسی هم‌خطی میان متغیرهای تحقیق

هم‌خطی به معنای وجود ارتباط خطی بین متغیرهای توضیحی یا مستقل است. آزمون هم‌خطی متغیرهای تحقیق به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول (۴): آزمون هم‌خطی

متغیرها	مقدار ویژه	شاخص وضعیت
مدیریت ریسک	۲,۱۲۱	۶,۳۷۶
عملکرد حسابداری داخلی	۲,۱۰۹	۶,۹۱۲
نسبت اقلام تعهدی	۲,۲۱۴	۷,۴۲۱
اندازه شرکت	۲,۶۵۸	۸,۱۰۹
اهرم مالی	۲,۷۸۹	۹,۱۲۵
جریانان نقدی عملیاتی	۳,۱۶۶	۹,۷۰۳

¹ Kolmogorov-Smirnov

۹,۹۹۷	۳,۹۳۲	هزینه نمایندگی
۱۰,۲۱۸	۴,۱۴۲	نسبت تقسیم سود

از آن جایی که شاخص وضعیت بای تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۵ می‌باشند و مقدار ویژه نزدیک به صفر نمی باشد (بالاتر از ۲)؛ بنابراین بین متغیرهای مستقل و کنترل مشکل هم‌خطی وجود ندارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق

برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های پانل در برآورد مدل موردنظر کارآمد خواهد بود یا نه، از آزمون چاو یا F مقید و به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است (تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت‌های واحدهای مقطعی) از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در نگاره ۴-۶ ارائه شده است.

جدول (۵): نتایج آزمون چاو و هاسمن

آزمون	تعداد	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
چاو	۷۹۵	F	۳/۰۹۳۲	۸	۰/۰۲۸۴
هاسمن	۷۹۵	χ^2	۳/۰۷۰۵	۸	۰/۰۳۹۴

با توجه به نتایج آزمون چاو و P-Value آن؛ فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و بیان‌گر این است که می‌توان از روش داده‌های پانل استفاده نمود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و P-Value آن که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و فرضیه H_1 پذیرفته می‌شود. لذا لازم است مدل با استفاده از روش اثرات ثابت برآورد شود.

جدول (۶): نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات آماری

آماره Ramsey		آماره Durbin-Watson		آماره Breusch-Pagan		آماره Jarque-Bera	
P-Value	F	D		P-Value	F	P-Value	χ^2
۰/۴۳۳۰	۶/۴۷۸۶	۱/۹۹۳		۰/۰۲۸۷	۱/۲۹۸۷	۰/۴۱۶۵	۱/۲۹۸۴

با توجه به نتایج حاصل از آزمون‌های چاو و هاسمن و نتایج آزمون مفروضات آماری رگرسیون کلاسیک، مدل تحقیق با استفاده از روش داده‌های پانل و به صورت اثرات ثابت برآورد می‌شود.

آزمون فرضیه‌ی اول

نتیجه حاصل از رگرسیون چند متغیره فرضیه‌های تحقیق در نگاره ۷ ارائه شده است:

جدول (۷): نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره

نوع متغیر	نماد	نام متغیر	ضریب	آماره t	سطح معنی‌دار
متغیر وابسته	Y	کیفیت گزارشگری مالی	—	—	—
مقدار ثابت	α	آلفا	-۱/۳۲۶	-۳/۱۹۸	۰/۰۰۰
متغیرهای مستقل	X1	مدیریت ریسک	۰/۴۱۷*	۳/۱۹۹	۰/۰۰۰
	X2	عملکرد حسابرس داخلی	۰/۳۳۶*	۴/۲۱۷	۰/۰۰۰
		اندازه شرکت	۰/۲۷۰*	۵/۵۵۴	۰/۰۰۰
متغیرهای		اهرم مالی	-۰/۵۹۱*	-۴/۹۳۲	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	-۴/۱۰۶	-۰/۴۱۹*	نسبت ارقام تعهدی	کنترل
۰/۱۵۵	۱/۶۳۲	۰/۳۳۷	نسبت جریان نقدی عملیاتی	
۰/۰۰۰	۵/۲۷۶	۰/۳۱۷*	فرصتهای رشد	
۰/۰۰۰	۳/۵۵۹	۰/۱۰۳*	نسبت تقسیم سود	
۰/۰۰۰	-۴/۲۱۶	-۰/۲۱۵*	هزینه نمایندگی	
-	-	۱/۹۹۳	دوربین واتسون	
۰/۰۰۰	-	۹/۲۱۸	آماره F	
-	-	۰/۳۸۷	ضریب تعیین	R Square
-	-	۰/۳۸۱	ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R Square

*: سطح معنی داری برابر با ۰/۰۵ می باشد.

همان گونه که این نگاره نشان می دهد، از آنجایی که سطح معناداری متغیرهای مدیریت ریسک، عملکرد حسابرس داخلی، اندازه شرکت، اهرم مالی، نسبت ارقام تعهدی، فرصتهای رشد، نسبت تقسیم سود و هزینه نمایندگی کمتر از ۰/۰۵ می باشد؛ این متغیرها بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارند.

با توجه به اینکه سطح معناداری آماره F کمتر از ۰/۰۵ می باشد؛ الگوی رگرسیون برازش شده معنادار است بدین معنا که ارتباط منطقی بین متغیرها وجود دارد و رگرسیون کاذب نمی باشد. با توجه به ضریب تعیین، این متغیرها ۳۸/۷ درصد از تغییرات در کیفیت گزارشگری مالی را توضیح می دهند. همچنین آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد پس می توان نتیجه گیری کرد که بین جملات خطا (باقیمانده) در معادلات رگرسیون مشکل خودهمبستگی وجود ندارد.

نتیجه آزمون فرضیه اول

فرضیه اول به بررسی تأثیر مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی می پردازد.

H0 = مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری ندارد. $H_0: \beta = 0$

H1 = مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد. $H_1: \beta \neq 0$

مثبت بودن ضریب متغیر مدیریت ریسک (۰/۴۱۷) حاکی از تأثیر مستقیم مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی مدیریت ریسک، کیفیت گزارشگری مالی به میزان ۰/۴۱۷ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه اول پژوهش می توان نتیجه گرفت که مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت تأثیر مستقیم و معناداری دارد.

نتیجه آزمون فرضیه دوم

فرضیه اول به بررسی تأثیر عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی می پردازد.

H0 = عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری ندارد. $H_0: \beta = 0$

H1 = عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد. $H_1: \beta \neq 0$

مثبت بودن ضریب متغیر عملکرد حسابرس داخلی (۰/۳۳۶) حاکی از تأثیر مستقیم عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی عملکرد حسابرس داخلی، کیفیت گزارشگری مالی به میزان ۰/۳۳۶ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه دوم پژوهش می توان نتیجه گرفت که عملکرد حسابرس داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت تأثیر مستقیم و معناداری دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

یافته‌های مهم این تحقیق را می‌توان به شرح زیر بیان کرد. براساس نتایج فرضیه اول تحقیق مدیریت ریسک بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ تأثیر مستقیم و معناداری دارد و این نتیجه به این مهم اشاره دارد که هر چه ریسک‌های احتمالی شرکت به خوبی مدیریت شود، کیفیت گزارشگری مالی نیز افزایش می‌یابد. در شرایطی که نوسانات ریسک در بازار سرمایه در حد بالایی است، کیفیت گزارشگری مالی می‌تواند تحت تأثیر این ریسک‌های بازار، کاهش یابد. اولسون و جیمز^۱ (۲۰۱۷) و ریکاردو و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در تحقیق خود نشان داده‌اند افزایش ریسک شرکت موجب افزایش هزینه نمایندگی و اختلاف بین مدیران و سرمایه‌گذاران در تصمیمات سرمایه‌گذاری می‌شود. این امر می‌تواند به مدیریت سود در صورتهای مالی بیانجامد و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش دهد. گزارشگری مالی یکی از مهمترین فرآورده‌های سیستم حسابداری است که از اهداف عمده آن فراهم آوردن اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری اقتصادی استفاده‌کنندگان در خصوص ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. شرط لازم برای دستیابی به این هدف، اندازه‌گیری و ارائه اطلاعات، به نحوی است که ارزیابی عملکرد گذشته را ممکن سازد و در سنجش توان سودآوری و پیش‌بینی فعالیت‌های آتی بنگاه اقتصادی موثر افتد. با توجه با اینکه سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت در ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری موثر می‌باشد لذا با توجه به تأثیر منفی ریسک شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی، صحت پیش‌بینی سود توسط مدیریت که در راستای اهداف گزارشگری مالی می‌باشد را کاهش می‌دهد.

براساس نتایج فرضیه دوم تحقیق عملکرد واحد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ تأثیر مستقیم و معناداری دارد و این نتیجه به این مهم اشاره دارد که عملکرد واحد حسابرسی داخلی مطلوب تر باشد، کیفیت گزارشگری مالی شرکت نیز افزایش می‌یابد. با بررسی وضعیت صورتهای مالی شرکتها می‌توان دریافت در برخی از شرکت‌های بورسی، واحد حسابرسی داخلی کارایی لازم را نداشته و این امر موجب تجدید آرائه صورتهای مالی و کاهش کیفیت گزارشگری مالی شرکت شده است. در حالی که اگر واحد حسابرسی داخلی کارایی و دقت لازم در حسابرسی گزارشات مالی انجام دهد، اطلاعات به موقع و بدون ایراد و اشتباه منتشر می‌شود و شامل تجدید آرائه نخواهد شد. براساس تحقیق لم و همکاران^۳ (۲۰۱۶)، کریشنان^۴ (۲۰۱۷) و مون و همکاران (۲۰۱۸)؛ اگر حسابرسی داخلی شرکتها کارایی لازم را داشته باشند این امر موجب ارتقای کیفیت گزارشگری مالی شده و در نهایت شرکتها کمتر با تجدید آرائه صورتهای مالی روبرو می‌شوند. تجدید آرائه صورتهای مالی پیامدهای منفی برای شرکتها دارد که ناشی از کاهش کیفیت گزارشگری مالی است.

پیشنهادها

براساس نتایج فرضیه اول تحقیق مبنی بر تأثیر مستقیم مدیریت ریسک شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی؛ به سهامداران این شرکتها توصیه می‌شود که با تحلیل تکنیکال و به کارگیری مدیران توانمند و باتجربه در بازار سرمایه؛ ریسک‌های احتمالی را مدیریت نمایند.

¹ Olsoun and et al

² Rikardo and et al

³ Lem and et al

⁴ Krishnan

براساس نتایج فرضیه دوم تحقیق مبنی بر تأثیر مستقیم عملکرد حسابرس داخلی شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی؛ به مدیران توصیه می شود از حسابرسان خبره و دارای تصدی گری بالا در بخش حسابرسی داخلی شرکت استفاده نمایند همچنین مشوق های اقتصادی و جریمه های سازمانی می تواند در کارآمد کردن بخش حسابرسی داخلی شرکت مؤثر باشد.

منابع

- ✓ جودی، سمیرا، منصورفر، غلامرضا، دیدار، حمزه، (۱۳۹۸)، کیفیت حاکمیت شرکتی درونی و بیرونی، عدم تقارن اطلاعاتی و نگهداشت وجه نقد: افزایش یا کاهش ارزش شرکت، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی دوره ۲۶، شماره ۱، صص ۳۹-۶۴
- ✓ خواجهی، شکراله، کیامهر، محمد، (۱۳۹۵)، مدل سازی اجتناب مالیاتی با استفاده از اطلاعات حسابداری، مجله دانش حسابداری، سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۷۹-۱۰۰.
- ✓ خدای پور، احمد، امینی نیا، میثم، فدوی، محمد حسن، (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین اجتناب از پرداخت مالیات و میزان نگهداشت وجه نقد با لحاظ شرایط محدودیت مالی، مجله علمی پژوهشی دانش حسابداری مالی، دوره دوم، شماره ۱، صص ۶۷-۸۲.
- ✓ پورحیدری، امید، فدوی، محمد حسین، امینی نیا، میثم، (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر اجتناب از مالیات بر شفافیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، سال چهاردهم، شماره ۱۴، صص ۶۹-۸۵.
- ✓ پورحیدری، امید، فدوی، محمد حسین، امینی نیا، میثم، (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر اجتناب از پرداخت مالیات بر هزینه سرمایه سهام عادی، با لحاظ فرصت های رشد و مالکیت نهادی، فصلنامه علمی پژوهشی شاپا، سال نوزدهم، شماره ۳، صص ۱۷۳-۱۹۰.
- ✓ عظیمی یانچشمه، مجید، شامحمدی قمساره، سمیه، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه بین نگهداشت وجه نقد و سهم بازار با استفاده از مدل پویا در شرکت ها، مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال ششم، شماره ۴، صص ۵۵-۷۲.
- ✓ Armstrong, C.S., Blouin, J.L., Jagolinzer, A.D., Larcker, D.F. (2015). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, 60(1), 1-17.
- ✓ Bhot, K. U., Chen, Y., Jebran, Kh., & Bhutto, N, A. (2018). Corporate governance and firm value: a comparative analysis of state and non-state owned companies in the context of Pakistan. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 18(6), 1196-1206.
- ✓ Badertscher, B.A., Katz, S.P., Rego, S.O. (2013). The separation of ownership and control and corporate tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, 56(2°3), 228-250.
- ✓ Cai, J., Liu, Y., Qian, Y., & Yu, M. (2015). Information Asymmetry and Corporate Governance. *Quarterly Journal of Finance*, 5(3), 1-38.
- ✓ Edwards. A., Schwab, C & Shevlin, T. (2013). Financial constraint and incentive for tax planning, Working paper, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2216875>.
- ✓ Frank, M. Lynch, L & Rego, S.(2009). Tax reporting aggressiveness and its relation to aggressive financial reporting. *The Accounting Review*. 84, pp. 467- 496.
- ✓ Goh, B. W., Lee, J., Lim, Ch & Shevlin, T. (2013). The Effect of Corporate Tax Avoidance on the Cost of Equity, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2237742>.
- ✓ Hut chens, M & Rego, S.(2012). The relation between tax risk and the cost of capital. Working Paper. Retrieved from <http://ssrn.com>.

- ✓ Musova, Z., Musa, H. & Debnarova, L (2018). The impact of governance on information asymmetry in Slovakia. Dol:10.18844/gjhss.V3i4.1511.
- ✓ Pickhardt, M., Prinz, A. (2014). Behavioral dynamics of tax evasion° a survey. Journal of Economic Psychology, 40, 1-19.

